

ЗУСТРІЧІ РІДКІСНИХ І ЗАЛІТНИХ ВИДІВ ПТАХІВ У КАНІВСЬКОМУ ПРИРОДНОМУ ЗАПОВІДНИКУ ТА ЙОГО ОКОЛИЦЯХ У 2022–2023 рр.

В.М. Грищенко, Є.Д. Яблоновська-Грищенко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Навчально-науковий центр “Інститут біології та медицини”,
Канівський природний заповідник
aetos2@ukr.net, boryviter2@gmail.com

Дослідження проводилися на території заповідника та біля навколишніх сіл – Ліпляве, Келеберда, Пекарі, Хутір-Хмільна, Михайлівка, Межиріч Черкаського району і в м. Канів та його околицях. В умовах воєнного стану можливості для цього були обмеженими, але спостереження за птахами продовжувалися.

Малий норець (*Tachybaptus ruficollis*). Рідкісний пролітний і зимуючий вид. 16.09.2023 р. двох птахів бачили на стариці Криве Озеро на лівому березі Дніпра неподалік від Канева.

Зміїд (*Circaetus gallicus*). Рідкісний пролітний вид, занесений до Червоної книги України (2009). 2.10.2022 р. одного пролітного птаха спостерігали над Каневом. 27.07.2023 р. зміїд кружляв над с. Межиріч.

Беркут (*Aquila chrysaetos*). Рідкісний пролітний і зимуючий вид, занесений до Червоної книги України (2009). 27.11.2023 р. М.М. Борисенко (особ. повід.) бачив над садибою заповідника молодого птаха, який летів на південний захід.

Польовий лунь (*Circus cyaneus*). Рідкісний пролітний і зимуючий вид, занесений до Червоної книги України (2009). Восени 2023 р. на луках біля с. Келеберда 23.10 спостерігали дорослу самку, 30.10 – 2 молодих птахів; у долині Росі біля с. Хутір-Хмільна 27.10 бачили дорослих самця й самку (поодиноці).

Лучний лунь (*C. pygargus*). Рідкісний пролітний вид, занесений до Червоної книги України (2009). 9.09.2022 р. молодий пролітний птах відмічений на луках лівого берега Дніпра біля с. Келеберда. 17.04.2023 р. самка літала над полем у долині Росі біля с. Хутір-Хмільна. 29.04.2023 р. 3 птахів спостерігали на луках лівого берега Дніпра біля с. Келеберда. 28.08 і 10.09.2023 р. поодинокі молоді лучні луні шукали здобич на луках біля с. Келеберда.

Сапсан (*Falco peregrinus*). Рідкісний пролітний та зимуючий вид, занесений до Червоної книги України (2009). 12.01.2022 р. місцеві жителі знайшли знесиленого птаха на технічному поверсі однієї з багатоповерхівок у Каневі. На жаль, сапсан загинув.

Сірий журавель (*Grus grus*). Пролітний вид, занесений до Червоної книги України (2009). У 2022 р. відмічалися лише транзитні пролітні зграї. 17.04.2023 р. 12 журавлів годувалися на затопленому під час повені полі в заплаві Росі біля с. Хутір-Хмільна.

Великий кроншнеп (*Numenius arquata*). Рідкісний пролітний та зрідка зимуючий вид, занесений до Червоної книги України (2009). 28.08.2022 р. один птах пролітав вниз по течії Дніпра біля о-ва Шелестів. 20.08.2023 р. кілька кроншнепів трималися на косі біля о-ва Собачого південніше Канева.

Великий грицик (*Limosa limosa*). Включений у список 4 видання Червоної книги України, яке планується.* На Канівщині – досить звичайний пролітний вид. У серпні – вересні 2022 р. зграї великих грициків постійно трималися на косах Дніпра – вздовж берега о-ва Ше-

* Список видів затверджений 19.01.2021 р. наказом № 29 Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-21#Text>

лестів і вздовж правого берега основного русла біля с. Пекарі. Весною 2023 р. зграї до кількох десятків особин зустрічалися на затоплених повинню ділянках у заплаві Росі біля сіл Хутір-Хмільна та Межиріч: 17.04 – близько 50 ос. біля с. Хутір-Хмільна, 25.04 – 20 ос. біля с. Хутір-Хмільна і 30 ос. біля с. Межиріч. 13.06 36 великих грициків трималися на затоплених ділянках біля с. Хутір-Хмільна. У вересні 2023 р. невеликі зграї зустрічалися на косі вздовж о-ва Шелестів.

Гаршнеп (*Lymnocyptes minimus*). Досить рідкісний пролітний вид. 5.10 і 30.10.2023 р. поодиноких птахів бачили на луках біля с. Келеберда.

Короткохвостий поморник (*Stercorarius parasiticus*). Рідкісний пролітний вид. 23.10.2023 р. молодий птах кружляв над лиманним рибгоспом на лівому березі Дніпра.

Голуб-синяк (*Columba oenas*). Гніздовий, перелітний, зимуючий вид, занесений до Червоної книги України (2009). У районі досліджень є велике гніздове поселення на електролінії, яке зараз розтягнулося вже на 16 км від околиці Канева до с. Межиріч. Ми проводимо тут щорічні спостереження й обліки кількості гніздових пар (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2016, 2018, 2022а). Чисельність цього поселення з початку 2010-х рр. безперервно зростала прискореними темпами – від 11 пар у 2012 р. до 60 у 2020 р. і досягла максимуму у 2021–2022 рр., коли на ЛЕП гніздилися 62 пари. У 2023 р. було обліковано 60 пар. Тобто після періоду швидкого росту вже у 2020–2023 рр. чисельність цього поселення стабілізувалася на рівні 60–62 пар. Пов'язано це перш за все з насиченням середовища проживання – кількість придатних для гніздування стовпів на електролінії велика, але все-таки обмежена. Загалом їх тут трохи більше 70. Чисельність екологічної форми голуба-синяка, що освоїла для гніздування порожнини бетонних стовпів високовольтних електроліній, протягом останніх років зростає по всій Україні (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2019, 2022б, 2022в).

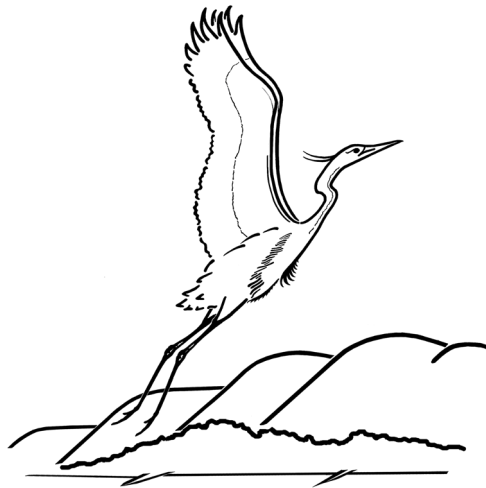
Сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*). Осілий вид, занесений до Червоної книги України (2009). Вперше виявлений на гніздуванні в околицях Канева у 2017 р. – на луках лівого берега Дніпра біля с. Келеберда (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2017). Протягом наступних років сорокопуди стали гніздитися постійно. У 2022–2023 рр. гніздилися 3 пари: 2 – на лівому березі Дніпра біля с. Келеберда і 1 – в долині Росі біля с. Хутір-Хмільна.

Література

- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2016. Голуб-синяк *Columba oenas* на Канівщині. - Troglodytes. 7: 201-204.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2017. Гніздування сірого сорокопуда (*Lanius excubitor*) на Канівщині. - Беркут. 26 (1): 60-61.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2018. Спостереження за рідкісними та маловивченими видами птахів у Середньому Придніпров'ї у 2016–2018 рр. - Беркут. 27 (1): 39-44.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2019. Знахідки поселень голуба-синяка (*Columba oenas*) на електролініях в Україні у 2009–2018 рр. - Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ. К. 3: 99-101.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2022а. Нові знахідки поселень голуба-синяка (*Columba oenas*) на електролініях в Україні. - Поширення раритетних видів біоти України. Чернівці: Друк Арт. 1: 151-152.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2022б. Нові дані про знахідки рідкісних видів птахів у районі Канівського природного заповідника. - Поширення раритетних видів біоти України. Чернівці: Друк Арт. 1: 153-164.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. 2022в. Авіфауністичні знахідки в різних регіонах України у 2018–2021 рр. - Авіфауна України. 10: 1-10.
- Червона книга України. Тваринний світ / Під ред. І.А. Акімова. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 624 с.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий центр “Інститут біології та медицини”
Канівський природний заповідник
ГО “Українська природоохоронна група” (UNCG)

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття на природно-заповідних територіях

Матеріали конференції, присвяченої 100-річчю
Канівського природного заповідника

Чернівці “Друк Арт”
2023

УДК 502.4/502.7(477)
3-41

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Канівського природного заповідника
(протокол № 3 від 9.11.2023 р.).

Рецензенти:

А. Б. Чаплигіна, доктор біол. наук, проф., завідувач кафедри зоології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

В. А. Соломаха, доктор біол. наук, проф., провідний науковий співробітник відділу охорони ландшафтів, збереження біорізноманіття і природозаповідання Інституту агроекології і природокористування НААН України.

Науковий редактор:

В. М. Грищенко, канд. біол. наук, с.н.с., заступник директора з наукової роботи Канівського природного заповідника.

Редакційна колегія:

В. М. Грищенко, канд. біол. наук, с.н.с.; **М. М. Борисенко**, доктор філософії; **О. В. Василюк**; **В. П. Пилипенко**, канд. наук з держуправління; **В. Л. Шевчик**, канд. біол. наук, с.н.с.; **Є. Д. Яблонівська-Грищенко**, канд. біол. наук.

Секретар редакційної колегії:

Є. Д. Яблонівська-Грищенко, канд. біол. наук.

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття на при-
3-41 родно-заповідних територіях. Матеріали конференції, присвяченої
100-річчю Канівського природного заповідника (21–23 вересня 2023 р.,
м. Канів, Черкаська область) / ред. В. М. Грищенко. – Чернівці :
Друк Арт, 2023. – 208 с. (Серія: “Conservation Biology in Ukraine”. –
Вип. 36).

ISBN 978-617-8129-59-0

У збірнику статей представлені результати вивчення рідкісних видів у різних регіонах України, наукових досліджень у заповідниках, національних природних парках та інших природно-заповідних територіях, обговорюються актуальні питання охорони природи.

Для співробітників наукових установ, викладачів і студентів природничих спеціальностей закладів вищої освіти, вчителів біології та географії загальноосвітніх шкіл, екологів і краєзнавців.

УДК 502.4/502.7(477)

Saving biological and landscape diversity in protected areas. Materials of the conference dedicated to the 100th anniversary of the Kaniv Nature Reserve. – Chernivtsi : Druk Art, 2023. – 208 p. (Series: “Conservation Biology in Ukraine”. – Is. 36).

ISBN 978-617-8129-59-0

© Канівський природний заповідник, 2023
© Колектив авторів, 2023